

Марко Парезановић*
Академија за националну безбедност

УЛОГА ПРИДЊЕСТРОВЉА У ВОЈНО-ПОЛИТИЧКОЈ СТАБИЛНОСТИ ЕВРОПЕ

Сажетак

Улога Придњестровља у војно-политичкој стабилности Европе је комплексна тема, која је добила на додатном значају након отпочињања руске специјалне војне операције у Украјини. Придњестровље је од 1992. године подручје замрзнутог конфликта, преко којег се прелама више вектора источних и западних спољних политика. Наизглед територијално „безначајно“ подручје, које нема никакве озбиљније економске потенцијале, данас поново представља поље интересовања великих сила, са све гласнијим ставовима да је у питању нови руски Калињинград. Иако ове тезе нису тачне, јер Придњестровље због свог географско-територијалног хендикепа никада не може постати нешто слично Калињинграду (нема излаз на море, нити неопходну стратегијску дубину), ипак се не сме пренебрегнути чињеница да се на подручју Придњестровља налази највећи војни магацин у Европи, са преко 22.000 тона наоружања и муниције, још из совјетског периода. Осим тога, трајним решавањем придњестровског питања, престала би да постоји руска полула притиска на Молдавију, која у последње време све више стреми европским и евроатлантским интегративним процесима.

Кључне речи: Придњестровље, Молдавија, Руска Федерација, геополитика, војска, замрзнути конфликт.

---

* Контакт: beogradbg15@gmail.com.

УВОД

Придњестровље, званично Придњестровска Молдавска Република (ПМР) је непризната и фактички независна држава која се отцепила од Молдавије, 2. септембра 1990. године и тренутно заузима 17% укупне молдавске територије. Површина је 4.163 км², међутим због географског положаја уз реку Дњестар има границу у њеном доњем и средњем току дугу 816 км, па личи на издужено острво дуго 400, а на најужим деловима широко свега 10 км. Због такве структуре, територија нема стратегијску дубину, због чега је веома тешка за одбрану. Придњестровље се на истоку граничи са Украјином, а на западу са Молдавијом, при чему не поседује излаз на море. Има преко 500.000 становника, претежно словенског, романског и турског порекла (32,1% Молдавци, 30,4% Руси, 28,8% Украјинци, 2,5% Бугари, остатак чине Гагаузи, Пољаци и други). Службени језици по уставу Придњестровља су молдавски (ћирилица), руски и украјински. Главни град је Тираспољ са више од 130.000 становника. Остали већи градови су Бендер и Дубасари. Руски језик доминира свим областима јавног живота у Придњестровљу. Процењује се и да 200.000 грађана има и руске и молдавске личне карте, а да 100.000 има украјинска документа. Поседовање више држављанстава и докумената различитих држава у Придњестровљу је уобичајна појава (Büscher 2016, 29). Придњестровље има своја државна обележја, химну, монету, председника, владу, правосудне органе, специјалну службу, полицију, војску, здравствени систем, јавни медијски сервис и све друго што чини државне прерогативе.

Молдавија је стекла независност неколико месеци након распада СССР-а, тачније 27. августа 1991. године. Од тада, Молдавија још увек није интегрисана као територија коју су ратификовале Уједињене нације. Придњестровље се не налази под контролом званичног Кишињева и функционише као *de facto* самостална држава. Река Дњестар као да раздваја две владе, две различите државе. Лева обала реке је Придњестровље, а десна обала реке је Молдавија. Још увек није нађено решење за овај замрзнути конфликт, за који постоји више разлога историјског, етничког, геополитичког и економског карактера (Акрпаг 2021, 179).

Иначе, Молдавија је једна од петнаест земаља које су стекле независност након распада Совјетског Савеза. Пробуђена румунска свест Молдаваца 1990-их уплашила је етничке заједнице и довела до стварања две сепаратистичке државе унутар земље. У једној,

Гагаузији,¹ било је могуће реинтегрисати друштво у Молдавију, док је у другој, Придњестровљу, остао замрзнути конфликт и *de facto* република коју подржава Русија (Patlis and McLaughlan 2015, 55) Молдавија није била у стању да одржи свој суверенитет и територијални интегритет од 1991. године, када је стекла независност, при чему регион у којем није успела то да реализује је Придњестровље. Придњестровље се и историјски се разликује од других делова Молдавије, јер је развијен регион, индустријски центар, као и правац из којег се врши снабдевање Молдавије руским природним гасом. У првим годинама молдавске независности, званични Кишињев је имао снажну подршку Румуније. Као одговор на ту политику, Придњестровље је прогласило независност. Уследили су оружани сукоби 1992. године и упркос потписивању споразума о прекиду ватре, мировни уговор још увек није потписан (Акрпнар 2021, 179).

ПОЧЕТАК КРИЗЕ ИЗМЕЂУ „ПРИДЊЕСТРОВЉА“ И МОЛДАВИЈЕ

Дана 11. марта 1985. године у СССР-у је Михаил Сергијевич Горбачов постао председник. За кратко време покренуто је два важна политичка правца у земљи. Један од њих био је гласност (отвореност), а други је био перестројка (реконструкција). Управо ова два политичка правца инспирисала су националистичке покрете у Молдавији, од којих је један био реформистичког, а други националног карактера. Та два покрета су се 1989. године ујединила у молдавски Народни фронт. Упоредо са тим, Врховни савет Молдавије одобрио је три нова закона о језику и употреби латиничног писма, при чему је румунски уведен као службени језик. У то време формирали су се и националистички покрети и у аутономним регијама Гагаузији и Придњестровљу. Недуго затим, 1990. године одржани су избори за Врховни савет Молдавије када је Народни фронт освојио 40% мандата. Фронт је подржао уједињење са Румунијом, румунску тробојку са молдавским грбом као националну заставу и румунску химну. Након тога, 23. јуна исте године, уследила је молдавска државна декларација о суверенитету, о одрицању од Комунистичке партије и уведена је парламентарна демократија као основа политичког система у Молдавији. Против свих наведених политичких одлука, одмах су се успротивиле

¹ Гагаузија је аутономна територијална јединица у саставу Молдавије, површине 1848 км², са преко 160.000 становника.

молдавске аутономне области Гагаузија и Придњестровље (Roper 2002, 105).

Паралелно са овим процесима, у децембру 1990. године, у Придњестровљу је спроведен референдум за формирање Придњестровске Молдавске Републике (ПМР). Преко 90% грађана је гласало за отцепљење од Молдавије, након чега је конституисана ПМР (Koszel 2020, 112).

На таласу тих напетости, почетком новембра 1990. године уграду Дубасари (централна област Придњестровља), избили су први сукоби између мештана Придњестровља и молдавске полиције. Молдавским државним органима отпор је пружио придњестровска паравојна „Републиканска гарда“, која је представљала језгро оружаног отпора у Придњестровљу. У ову гарду, која је основана 1991. године, укључили су се Козаци и други добровољци из Русије. Посматрано са данашњег аспекта, занимљиво је да су 1992. године учешће у борбама са придњестровске стране, узели и добровољци из украјинских националистичких организација. Наиме, у годинама распада СССР у Украјини је постојао изванредан страх од евентуалних румунских претензија на, условно речено, украјинске територије, на којима је већину чинило румунско становништво. Такође, са украјинске стране, сматрало се да би украјински идентитет и етничка позиција украјинског народа била угрожена у Молдавији, у случају припајања те републике Румунији. С друге стране, молдавски државни органи, пре свега војска и полиција, биле су потпомогнуте добровољцима из Румуније (Vahl and Emerson 2004, 8). Молдавска војска је три пута покушавала да преузме контролу над мостовима на Дњестру, али није успела (Akpinar 2021, 185). Пред крај 1991. године, придњестровске снаге, успоставиле су контролу над локалним органима власти, укључујући све значајније објекте на територији Придњестровља, попут полицијских станица, здравствених установа, школа, новинских редакција, радио станица и свих других објеката критичне инфраструктуре у градовима и селима са леве стране реке Дњестар. Званични Кишињев у прво време није реаговао, међутим 13. децембра 1991. године, молдавска полиција је интервенисала и отворила ватру док је бранила зграду регионалне владе у Дубашарима. Нови сукоби су се десили у марту 1992. године, након чега је проглашено ванредно стање. Борбе између молдавских и придњестровских снага поново су интензивирани у мају и јуну 1992. године. Главна и одлучујућа битка одиграла се у Бендеру у периоду од 19. до 21. јуна исте године, и завршила се руском војном интервенцијом, када су молдавске снаге

истеране из града (Roper 2002, 105).

Ситуација на терену се погоршавала, све док 21. јула 1992. године у Москви, руски председник Борис Јељцин и председник Молдавије Мирчеа Снегур нису потписали споразум о прекиду ватре, када су молдавске снаге повучене са реке Дњестар. Иако не постоје прецизни подаци, укупан број жртава у придњестровском конфликту процењује се на око 1000, при чему је број рањених био вишеструко већи, око 10.000, а број расељених је прешао 100.000 (Vahl and Emerson 2004, 8).

Молдавске снаге су заправо поражене од стране некадашње руске 14. армије која се умешала у оружане сукобе и која је подржала придњестровске побуњенике. Армијом је командовао генерал-потпуковник Александар Лебед, који је одиграо одлучујућу улогу у решавању придњестровског оружаног сукоба 1992. године. Задатак руске војске је био да успостави контролу над ситуацијом и спречи даљу ескалацију сукоба. Од 7. до 8. јула 1992. године, 14. армија је уништила молдавске и румунске јединице које су се бориле у зони Придњестровља. Иначе, генерал Лебед је стигао у престоницу Придњестровља Тираспољ 23. јуна, под псеудонимом „пуковник Гусев“ из инспекцијског директората Министарства одбране, са задатком да се у првој фази упозна са ситуацијом. Дана 27. јуна из Москве је стигла наредба да Лебед открије свој прави идентитет и да преузме команду над 14. армијом. Тада је Лебед заменио дотадашњег команданта Неткачева, коме су војници одбили да се повинују због сумње у његово саучесништво са молдавском страном. Иначе, Александар Лебед је уложио све напоре да спречи понављање крвавих догађаја од 8. јуна. Главна стратегија му је била у мирном решавању конфликта између супротстављених страна и то је бриљантно извршио, сходно чему су дана 7. јула 1992. године, започели преговори о прекиду ватре и као што је већ напоменуто, настављени су до краја јула, а резултирали су увођењем руских мировних снага на територију Придњестровља. Председник Молдавије Снегур лично је указао на значајне заслуге Лебеда у овом процесу, замоливши руско руководство да га не премешта из овог региона. Снегур је генерала назвао гарантом стабилности. Истовремено, Лебедови непријатељи на самом врху, познавајући Лебедову гвоздену вољу и карактер, наводно су претпостављали да ће он изазвати потпуни масакр у Придњестровљу. Пребацивање генерала у Придњестровље, као њима непожељног официра, био је начин да га се отарасе. Али Лебед је успео, радио је управо супротно, и постигао је мирно решење сукоба. Иначе, генерал је недуго затим

по наређењу председника Русије дана 12. септембра постао депутат придњестровског Врховног савета. На овом месту генерал није дуго издржао, јер је одмах почео да се сукобљава са руководством, будући да је придњестровске власти оптужио за корупцију (Рамблер 2017).

Након рата, Придњестровље је остало међународно непризната држава, којом Кишињев не управља, а на чијој се територији и данас налазе руске војне снаге. Москва ове снаге сматра миротворцима, док их актуелна молдавска влада назива трупама које су нелегално на датом простору и захтева њихово повлачење. Након промене власти у Украјини 2014. године, позиција руских снага се нарочито закомпликовала, пошто је копнено снабдевање преко Украјине прекинуто, док је ваздушно снабдевање преко међународног аеродрома у Кишињеву отежано (Рајић 2018).

ПОЛИТИЧКА И ЕКОНОМСКА ПОЗИЦИЈА ПРИДЊЕСТРОВЉА

Политичка и економска позиција Придњестровља је сложена, при чему је политичка сложенија од економске. Економска позиција је у највећој мери зависна од Руске Федерације и ако би дошло до отказивања подршке са те стране, тешко да би Придњестровље успело да се одржи као самосталан ентитет.

У том смислу, Русија подржава Придњестровље у износу од 100 милиона долара годишње, на шта треба додати и бесплатне испоруке природног гаса у вредности од 270 милиона долара. Као резултат тога, приход по глави становника у Придњестровљу већи је него у Молдавији. Руски „Гаспром“ продаје природни гас свим предузећима у Придњестровљу, који га плаћају по изразито повољнијим условима (Акринар 2021, 189). Штавише, природни гас је, условно речено, бесплатан, јер сви приходи од наплате овог енергента иду у буџет Придњестровља. Русија не остварује никакве дохотке од придњестровских испорука гаса. Јефтина или боље речено бесплатна енергија омогућава придњестровским компанијама да буду конкурентне, при чему је до избијања украјинске кризе 2022. године, придњестровска привреда 69% своје укупне производње извозила у европске земље (Istories media 2022). Тај извоз је увек ишао преко Молдавије и није било никаквих проблема у тим трансакцијама, без обзира на сепаратистички курс Придњестровља.

Упркос проруским осећањима, Придњестровље је одавно постало “независан привредни субјекат”. У ствари, злонамерници би рекли да је ова република веома прагматичан пословни

пројекат. Кључни привредни субјекат у Придњестровљу је приватна компанија “Шериф”. Компанију су почетком 1990-их основала два контроверзна предузетника која су била повезана са тадашњим специјалним службама. У почетку, компанија се бавила трговином, претежно алкохолним пићима и цигаретама, које су у Придњестровље улазиле са подручја Украјине. Даље би се, под сумњивим околностима, вршио “реекспорт” тих производа широм Источне Европе и бившег Совјетског Савеза. Роба је или илегално кријумчарена или званично дистрибуирана, по пореским стопама слободне трговинске зоне Заједнице независних држава (Молдавија је чланица ЗНД, а Придњестровље је део Молдавије признат од стране света) (Istories media 2022). Није тешко закључити да су политичке и економске структуре и у Молдавији и у Придњестровљу створиле своје снажне елите, које ни на који начин не желе да се одрекну своје моћи. За решавање ових проблема потребна је јака политичка воља. Такође, проблем није само између Придњестровља и Молдавије, јер је ово питање које окупира и велике силе. Придњестровље је регион који је ушао у литературу о међународним односима као зона замрзнутих сукоба (Акрџар 2021, 180).

Имајући у виду све наведено, Молдавија не може бити економском смислу никаква алтернатива за становнике Придњестровља, с обзиром да је Молдавија сиромашнија од Придњестровља. Осим тога, Молдавија је веома слаба држава и данас је најсиромашнија земља у Европи. Милион Молдаваца је напустило земљу из економских разлога. На све то, Молдавија има и веома велики спољни дуг у односу на висину бруто домаћег производа. Иначе, Молдавија дугује и значајна финансијска средства и Русији, од које је у потпуности енергетски зависна (Карааслан 2006, 97). Природни гас и електрична енергија у Молдавију долазе из правца „Придњестровља“ (Istories media 2022). На све то, треба имати и у виду да Молдавија, Румунија и Украјина немају довољно капацитета за производњу електричне енергије. То значи да Русија ове околности може да користи као политичко средство (Ројнски 2011, 3). Постоје и становишта, претежно на Западу, да је идеја о томе да Русија жели да успостави територијалну везу са Придњестровљем“ „у дискурсу најмање од 1990-их“. По томе, Русија дуги низ година настоји да задржи сфере утицаја у источној Европи, због чега наставља да подржава проруско Придњестровље бесплатним природним гасом и пензијским додацима, одржавајући сепаратистичку републику на површини (Parker 2022).

Молдавија има ослабу војску, без тешког наоружања, која

нема ефективну контролу над територијом Придњестровља. Руску контролу над Придњестровљем гарантују снаге од око 1500 лако наоружаних руских војника², при чему овом броју треба придодати и ојачање из придњестровске војске. Руске трупе обезбеђују и огромно складиште муниције у месту Кобасна, које је једно од највећих у Европи, у којој се налази око 22.000 тона оружја и муниције још из совјетске ере. Кобасна се налази само два километра од украјинске границе. Процењује се да би евентуална експлозија складишта у Кобасни била еквивалентна оној у Хирошими (Brewster 2022).

Иначе, када је у питању политички аспект, суштински преговори о давању Придњестровљу посебног статуса у оквиру Молдавије нису вођени дуги низ година. Последњи пут се о овој теми озбиљно разговарало пре 2001. године. Тада је Дмитриј Козак, који је у то време био заменик шефа председничке администрације руског председника, активно радио са Кишињевом и Тираспољом на плану трајног решавања сукоба. Документ познат као „Козаков меморандум“ био је спреман до новембра 2003. године и њиме је било предвиђено да Молдавија постане федерација, са Придњестровљем и аутономном територијалном јединицом Гагаузијом, као њеним субјектима. Федерација би била политички и војно неутрална демилитаризована држава са молдавским и руским као званичним државним језицима. Истовремено, по том споразуму, војно присуство Русије требало је да остане у Придњестровљу до 2020. године. Меморандум је требало да се потпише у присуству председника Путина, који је у ту сврху требало да допутује у Кишињев. Председникова претходница је већ била у престоници Молдавије, када се сазнало да је тадашњи председник Молдавије Владимир Вороњин, одбио да потпише документ у последњем тренутку, заправо ноћ пре потписивања је донео такву одлуку. Да апсурд буде још већи, сам Вороњин је захтевао и апеловао на Путина такав начин решавања конфликта. То је био скандал невиђених размера, Путинова посета је била одмах отказана, а односи Кишињева и Москве су од тада додатно нарушени. Због тога, данас су многи у Молдавији алергични на реч “федерација”. Међутим, то није био једини разлог застоја у решавању проблема. Наиме, молдавске политичке снаге које су прозападно оријентисане, као и значајан део друштва које их подржава, сматрале су да би поновно уједињење са Придњестровљем довело до ризика да се у целој земљи трајно успостави проруска власт. У малој земљи

---

2 У питању су војници из професионалног састава западног војног округа Оружаних снага Руске Федерације.

као што је Молдавија, чија је укупна популација већ мања од три милиона, неколико стотина хиљада проруских бирача, а већина Придњестроваца је управо то, могао би да поремети прозападни курс (Istories media 2022).

Поред наведеног, геополитичку позицију Придњестровља, без сумње, у највећој мери детерминишу активности и интереси Руске Федерације. Придњестровље је, за Русију, острво на југоистоку Европе (Коџак 2017, 479). С друге стране, Молдавија настоји да се приближи евроатлантским стандардима и институцијама. Започела је односе са НАТО-ом још 1992. године, а од 1997. године чланица је Северноатлантског савета за сарадњу. Јуна 2022. године добила је статус кандидата за пријем у Европску унију, заједно са Украјином.

Исто тако, Придњестровље треба посматрати и кроз призму сложених и међусобно супростављених међународних интереса, попут руског војног присуства, компликоване ситуације у региону Одесе, где се река Дњестар улива у Црно море, као и позиције својеврсне тампон зоне између Молдавије и Украјине (Акрпаг 2021, 180).

Поред наведеног, јуна 2018. године, на предлог Молдавије Генерална скупштина УН гласала је о резолуцији којом се позива на повлачење руских војника из Придњестровља, који се ту налазе 26 година. Резолуција није обавезујућа, а усвојена је са 64 гласа „за”, 15 „против” и 83 суздржана. Русија је осудила резолуцију, јер је предложена за гласање без претходног усаглашавања. Министарство спољних послова непризнате Републике Придњестровље снажно се успротивило резолуцији Генералне скупштине Уједињених нација којом се позивају руске мировне снаге на повлачење. Непризната влада у Тираспољу сматра да ће повлачење руских снага бити могуће тек када се постигне коначно решење спора о политичком положају Придњестровља, а да у овој ситуацији руски контингент представља једину заштиту руском становништву (Митриновић Рашевић 2018).

С друге стране, ОЕБС је затражио 1992. године од Русије да потпише споразум са Молдавијом о повлачењу трупа. Уговор је потписан 1994. године, али је руска Дума одбила да га ратификује. До 1999. године, број припадника руске војске у Придњестровљу је смањен са 9.200 на 2.600 војника. Русија се потом обавезала да повуче своје снаге до 2002. године, али то није испунила. Русија ни до данас није повукла војску, али ни муницију из складишта, која уздред није ни обухваћена Споразумом о ограничењу конвенционалног наоружања у Европи (CFE).

СТАЊЕ У ПРИДЊЕСТРОВЉУ НАКОН ОТПОЧИЊАЊА РУСКЕ СПЕЦИЈАЛНЕ ВОЈНЕ ОПЕРАЦИЈЕ У УКРАЈИНИ

Политичко-безбедносна ситуација у Придњестровљу додатно се усложнила отпочињањем руске специјалне војне операције у Украјини. С обзиром да се Придњестровље граничи са Украјином, преко региона Одесе, руске трупе су подигле борбену готовост на највиши ниво. Са војног аспекта, потенцијални интерес Украјине би се кретао у оквирима евентуалног заузимања руског војног складишта у месту Кобасна, које је у непосредној близини украјинске границе. Због тога, 1.500 руских војника у Придњестровљу имају задатак да издрже тај евентуални први удар украјинске војске, док им у помоћ не би пристигле снаге Црноморске флоте, које су већ распоређене на морским прилазима региону Одесе.

Температуру у региону додатно је подигла изјава генерал-мајора Рустама Миннекајева, заменика команданта руског Централног војног округа од 22. априла 2022. године, који је саопштио да је циљ друге фазе руске специјалне војне операције, преузимање контроле над јужном Украјином, односно целокупним северно-црноморским регионом, како би се формирала копнена веза са Придњестровљем. Три дана након изјаве Миннекајева, у Придњестровљу су почели да се дешавају догађаји, какви овде нису забележени од рата 1992. године. Група маскираних лица довезла се аутомобилом до седишта Министарства државне безбедности у центру Тираспоља, и након што су испалили пројектиле из ручних ракетних бацача, побегли су са лица места у непознатом правцу. Приликом овог напада, нико није повређен, али нико није ни идентификован или ухапшен као потенцијални извршилац. Наредног дана, у ноћи 26. априла, извршена је диверзија на аеродрому у Тираспољу, тако што је експлозију изазвало дејство из дрона. Недуго затим, ујутро 26. априла, у селу Маиац дигнуте су у ваздух антене два радио предајника. Такође, ни тада нико није повређен, али ни ухапшен. Коначно, 27. априла 2022. године, појавила се вест о пуцњави у близини складишта оружја и муниције у месту Кобасна, у непосредној близини границе са Украјином. Исто тако, нико није повређен и нико није ухапшен. Придњестровске власти су тврдиле да постоји украјинска повезаност са тим догађајима и прогласиле највиши ниво терористичке претње. Русија је изразила забринутост, а Украјина је за провокације окривила руске специјалне службе (Brewster 2022). Сходно томе, од 28. априла, једна за другом, разне

земље позивају своје грађане да ни под којим условима не путују у Придњестровље и да га одмах напусте ако су већ тамо. Такве препоруке међу првима су дале Бугарска, Канада, Француска, Немачка, Велика Британија, Израел и Сједињене Државе (Istories media 2022).

Након почетка рата, Украјина је затворила границу са Придњестровљем и први пут у својих 30 година постојања Придњестровље је нехотице доспело у непријатну зависност од Кишињева, јер се сва роба у непризнату републику може испоручити или извозити само преко молдавске територије. Дакле, Тираспољ није заинтересован за сукоб са Кијевом, посебно за оружани, не само због неупоредивости војног потенцијала већ и из економских разлога. Иако су придњестровске власти увек истицале своју оријентацију ка Москви, не може се рећи да би олигархија око компаније „Шериф“ и локална елита заиста желели да постану део Руске Федерације. Такав развој догађаја лишио би Придњестровље предности тренутног *statusa quo*, која се огледа у доброј пословној клими за неколицину одабраних. Придњестровље је дуги низ година пример да је замрзнут конфликт и статус непризнате републике, са одсуством непријатељстава, прилично повољан амбијент за пословање. Истовремено, обе обале реке Дњестар су чврсто повезане и у ствари, представљају чудан облик заједничке државе без дефиниције. То није ни федерација ни конфедерација, већ хибридни ентитет. Да постоји чврста граница између страна, Тираспољ би поставио границе и царинске прелазе дуж целог тока реке Дњестар, међутим у оваквој ситуацији Придњестровље користи трговинске предности садржане у споразуму Молдавије са ЕУ, везано за зону слободне трговине, који су званично потписали Кишињев и Брисел. Становници Придњестровља сасвим слободно путују у Кишињев на студије и лечење, гласају на председничким и парламентарним изборима у Молдавији и лете са аеродрома из молдавске престонице. Становници Молдавије такође могу слободно да посећују Придњестровље. иако не сви, јер се један број молдавских званичника и даље налази на придњестровским „црним листама“. Придњестровски фудбалски клуб „Шериф“, који припада истоименом холдингу, игра у првенству Молдавије, а у европским такмичењима под молдавском заставом. Може се рећи и да су током година нерешеног сукоба успостављени односи у којима се повремено Придњестровље и Молдавија договарају око спорних питања, поготово ако се ради о економским темама. У тим односима, теже је доћи до политичког решења (Istories media 2022).

Стога, садашње проевропско руководство Молдавије је заинтересовано да ствари остану онакве какве јесу, упркос томе што су Сједињене Државе појачале подршку Молдавији, а молдавска влада се придружила санкцијама ЕУ против Русије и понудила хуманитарну помоћ Украјини (Brewster 2022). Осим тога, званични Кишињев, не жели да буде увучен у руско-украјински рат. Уколико у предстојећем периоду Русија преузме контролу над целокупним украјинским црноморским регионом, Москва ће остварити комплетан приступ Придњестровљу и тада ће се неминовно појавити избор: или припајање Придњестровља хипотетичкој Одеској Народној Републици или руска понуда Кишињеву да Придњестровље постане део Молдавије под руским условима. Ова друга варијанта је посебно интересантна за Русију, јер би се на тај начин створили услови да се преко промене власти у Кишињеву из проевропске у проруску, стекне контрола над целом Молдавијом (Istories media 2022).

Осим тога, Русија има различите приступе Придњестровљу, али у нијансама. Некада је више подржавала, а некада мање. То се дешавало у време владавине Јељцина, али и на почетку првог председничког мандата Путина, који је чак 2002. године био веома критичан према политичком руководству Придњестровља и у многим питањима подржавао молдавско руководство. У том смислу, може се рећи да је Русија у последњих тридесет година имала пет, шест заокрета у приступу Придњестровљу. Међутим, суштинска политика Москве према Придњестровљу је у начелу увек била иста: изразита подршка, односно коришћење Придњестровља као механизма за притисак и утицај на Молдавију (Štavljanin 2008).

ЗАКЉУЧАК

Улога Придњестровља у војно-политичкој стабилности Европе, посебно је добила на значају након отпочињања руске специјалне војне операције у Украјини. Имајући у виду територијалну површину Придњестровља, која је занемарљива у односу на укупну површину Руске Федерације, евидентно је да се руско интересовање према овом подручју не треба посматрати кроз призму територијалних претензија. Међутим, неоспорно је да ће Придњестровље у предстојећем периоду добијати на значају у оној мери колико се буде актуелизовало питање будућег статуса Одесе и одеске области у контексту даљег развоја руске специјалне војне операције.

У том смислу, главни руски адут по питању Придњестровља представља огромно војно складиште, које је са западне тачке гледишта извор не само потенцијалне хуманитарне претње у случају диверзије, већ и логистичка база у случају ескалације сукоба и његовог евентуалног преливања ван територије Украјине на друге европске земље.

Када је реч о регулисању даљих односа између Придњестровља и Молдавије, евидентно је да никакав договор није ни на помолу, као и да ће исти још дуго задржати статус замрзнутог конфликта. На основу резултата овог истраживања, очито је да замрзнуто стање свим актерима конфликта одговара, без обзира на њихове декларативне изјаве о неопходностима проналаска трајног и одрживог решења.

Политичко руководство и становници Придњестровља итекако су свесни да ће евентуалним решавањем коначног статуса непризнате републике, изгубити на геополитичком и међународном значају који имају у данашње време. Управо на том значају, Придњестровље црпи бројне погодности, и то не само од Руске Федерације, већ и од Молдавије.

Придњестровље је најавило у скорој будућности одржавање новог референдума о будућем статусу републике, са акцентом на њено присаједињење Руској Федерацији. Међутим, и слабо обавештени читаоци су свесни да је тај референдум само део политичке игре, у којем се Придњестровље ништа не пита, нити одлучује око тако важног питања. Неоспорно је да ће се и на овом референдуму преко 90% грађана изјаснити за улазак Придњестровља у састав Руске Федерације, али исти ће имати смисао само уколико је његово одржавање договорено и усаглашено са званичном Москвом, а то свакако не може бити јавно доступан податак.

С обзиром на слабост Молдавије, Русија је могла годинама уназад да призна Придњестровље као независну републику, као и да обезбеди још неколико других држава да учинето исто, међутим евидентно је да се Кремљу не жури по том питању. Русија дефинитивно и данас игра неку спољнополитичку игру у Придњестровљу и не искључујемо могућност да ће даљу стратегију за тај регион, развијати у складу са будућом ситуацијом у Украјини, што је логично, мада се у високој спољној политици не треба увек водити начелима логике.

У сваком случају, Придњестровље ће и даље остати врућа међународна тема, без обзира на широко распрострањен фигуративни епитет своје “замрзнутости” по питању постојећег

конфликта. Када је реч о будућем статусу, са аспекта међународног јавног права и регионалне стабилности, најбоље решење би представљао споразум, пре свега између Молдавије и Русије. Међутим, имајући у виду све израженији молдавски европски и евроатлантски курс, за тако нешто постоје мале шансе. Најгоре решење је војно решење придњестровског питања, које већ извесно време лебди у ваздуху, а можда је и оно боље од непостојања никаквог другог. За установљавање исправности неких одлука у високој политици некада нису довољна чињенична стања и процене, већ и проток времена након учињеног. Због тога, можда ће надолазећа времена све развити и посложити у неком новом и одрживом геополитичком и геоекономском оквиру.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Митриновић Рашевић, Биљана. 2018. „Придњестровље не да руске војнике.“ *Политика*. 25. јун 2018. <https://www.politika.rs/scc/clanak/406194/Pridnjestrovlje-ne-da-ruske-vojnike>.
- Рајић, Предраг. 2018. „Република Молдавија у идентитетским превирањима – заборављено жарише геополитичких дуела.“ *Центар за друштвену стабилност*. <https://czds.rs/republika-moldavija-u-identitetskim-previranjima-zaboravljeno-zarise-geopolitickih-duela/>.
- Akpinar, Ömer. 2021. “A Frozen Conflict Zone in Moldova: Why No Solution Found in Transnistria.” *Bayterek International Journal of Academic Research* 4 (2): 179-193. doi: e-ISSN: 2651-320X.
- Brewster, David. 2022. “Transnistria: The next front of the Ukraine war.” *The Interpreter*. <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/transnistria-next-front-ukraine-war>.
- Büscher, Klemens. 2016. “Not Frozen! The unresolved conflicts over Transnistria, Abkhazia, South Ossetia and Nagorno Karabakh in light of the crisis over Ukraine.” Berlin: *SWP (Stiftung Wissenschaft und Politik) Research Paper*.
- Istories media*. 2022. “Why Putin needs a landing force in Transnistria.” <https://istories.media/en/opinions/2022/05/02/why-putin-needs-a-landing-force-in-transnistria/>.
- Karaaslan, Hakan. 2006. “The Role of the Organisation for Security and the Cooperation in Europe (OSCE) in the Transniestr Conflict and the Russian Factor.” *Master Thesis*. Ankara: The Middle East Technical University.
- Koçak, Zülfiye. 2017. “1787-1792 Osmanlı Rus Savaşında Değişen

- Dengeler ve Yaş Antlaşması.” *Tarih İnceleme Dergisi*, XXXII/2.
- Koszel, Bogdan. 2020. “The Role of Germany in the Transnistria Conflict.” *Przegląd Strategiczny* 2 (13): 111-127.
- Parker, Claire. 2022. „What is Transnistria, and will Russia advance toward Moldova?.” *The Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/world/2022/04/22/ukraine-moldova-transnistria-russia/>.
- Patlis, Larisa, and Judithanne McLauchlan Scourfield. 2015. “20 Years of “Autonomy” For the Gagauz: Reflections on Devolutionary Trends in the Republic Of Moldova.” *Revista Română de Drept Comparat* 6: 54-87.
- Rojnsky, Matthew. 2011. „Prospects for Unfreezing Moldova’s Frozen Conflict in Transnistria.“ *U.S. Commission on Security and Cooperation in Europe* 2, Washington.
- Roper, Steven D. 2001. „Regionalism in Moldova: The Case of Transnistria and Gagauzia.” *Regional and Federal Studies* 11(3): 101-122.
- Štavljanin, Dragan. „Rusija odbija da povuče trupe, Radio Slobodna Evropa“.” *Slobodna Evropa*. 19. Jun 2008. <https://www.slobodnaevropa.org/a/1140707.html>.
- Vahl, Marius, and Emerson Michael. 2004. “Moldova and the Transnistrian Conflict.” *JEMIE - Journal on ethno-politics and minority issues in Europe* 1: 1-29.
- Рамблер. 2017. “Что сделал в Приднестровье генерал Лебедь?” <https://news.rambler.ru/politics/37099705-chto-sdelal-v-pridnestrove-general-lebed/>.

Marko Parezanović

THE ROLE OF TRANSNITRIA IN THE MILITARY AND POLITICAL STABILITY OF EUROPE

Resume

The role of Transnistria in the military and political stability of Europe is complex theme, which has been emphasized in academic and political circles after the Russian special military operation in Ukraine. Since the 1992, Transnistria represents “frozen conflict”, whose territory western and eastern powers use for their security, economic and geopolitical interests, in order to fulfill their foreign policies. Transnistria maybe seems like territory without significant economic potential and resources, but today we can see that this thesis isn't credible, especially bearing in mind very loud attitudes and opinions that this territory represents new Kalinigrad. Because of its specific and not so admirable geographic position, landlock and without necessary strategic depth, we are advocating for the view that Transnistria can not become new Kalinigrad, but also we don't exclude the important fact about the biggest military warehouse in Transnistria, with over 22.000 tones of weapon and munition from soviet period. Beside that, with permanent solution of Transnistria status, Russian pressure lever on Moldova would be lower, but recently, Chisinau has been striving for European and Euro-Atlantic integrations.

Keywords: Transnistria, Moldova, Russian Federation, geopolitics, military, frozen conflicts.

---

* Овај рад је примљен 26. новембра 2022. године, а прихваћен на састанку Редакције 20. децембра 2022. године.